

P7_TA-PROV(2010)0283

Olukord Kõrgõzstanis

Euroopa Parlamendi 8. juuli 2010. aasta resolutsioon olukorra kohta Kõrgõzstanis

Euroopa Parlament,

- võttes arvesse oma varasemaid resolutsioone Kõrgõzstani ja Kesk-Aasia kohta, eriti 12. mai 2005. aasta resolutsiooni ja 6. mai 2010. aasta resolutsiooni;
 - võttes arvesse oma 20. veebruari 2008. aasta resolutsiooni ELi Kesk-Aasia strateegia kohta¹;
 - võttes arvesse Euroopa Ülemkogu 2001. aasta kohtumisel Göteborgis vastu võetud ELi vägivaldsete konfliktide ennetamise programmi;
 - võttes arvesse komisjoni asepresidendi ning liidu välisasjade ja julgeolekupoliitika kõrge esindaja Catherine Ashton avaldusi Kõrgõzstanis 11. juunil 2010 toimunud uute kokkupõrgete kohta ning 28. juunil 2010 läbi viidud rahvahääletuse kohta;
 - võttes arvesse välisasjade nõukogu 14. juuni 2010. aasta järeldusi;
 - võttes arvesse Euroopa Julgeoleku- ja Koostööorganisatsiooni eesistuja erisaadiku, ÜRO eriesindaja ja ELi eriesindaja Kõrgõzstanis 16. juuni 2010. aasta ühisavaldust Kõrgõzstani olukorra kohta;
 - võttes arvesse Euroopa Ülemkogu 21.–22. juuni 2007. aasta kohtumisel vastu võetud ELi strateegiat Kesk-Aasiaga loodava uue partnerluse kohta;
 - võttes arvesse nõukogu ja komisjoni 14. juuni 2010. aasta ühist arenguaruannet Euroopa Ülemkogule ELi Kesk-Aasia strateegia rakendamise kohta;
 - võttes arvesse 1999. aastal jõustunud ELi ja Kõrgõzstani vahelist partnerlus- ja koostöölepingut;
 - võttes arvesse Euroopa Ühenduse Kesk-Aasia abistamise piirkondlikku strategiadokumenti aastateks 2007–2013;
 - võttes arvesse kodukorra artikli 110 lõiget 4,
- A. arvestades, et 11. juunil 2010 algasid vägivaldsed kokkupõrked Kõrgõzstani lõunapoolsetes linnades Ošis ja Džalalabatis, mis jätkusid kasvavalt 14. juunini ja mille vältel sajad relvastatud mehed väidetavalt tormasid mööda linnatänavaid, tulistasid tsiviilelanikke ja süütasid kauplusi, valides oma sihtmärke rahvuse alusel;
- B. arvestades, et Kõrgõzstani ametivõimude teatel sai kokkupõrgetes surma umbes 300 inimest, kuid on avaldatud kartust, sealhulgas ajutise valitsuse juhi Roza Otunbajeva poolt, et tegelik arv võib olla palju suurem; arvestades, et üle 2000 inimese sai haavata või sattus haiglasse ning paljud on veel kadunud;
- C. arvestades, et hinnanguliselt on vägivaldla tõttu riigisiselt ümber asustatud 300 000 inimest ning 100 000 on otsinud varjupaika naaberriigis Usbekistanis; arvestades, et Toshkenti valitsus andis rahvusvaheliste organisatsioonide toel pagulastele humanitaarabi, kuid sulges oma piiri Kõrgõzstaniga 14. juunil 2010, viidates sellele, et ei suuda rohkem inimesi vastu võtta;

¹ ELT C 184 E, 6.8.2009, lk 49.

- D. arvestades, et ajutine valitsus kuulutas piirkonnas välja eriolukorra ning et julgeolekujõud ei suutnud kontrolli enda kätte saada; arvestades, et ajutise presidendi Roza Otunbajeva palvetele Venemaa presidendile Medvedevile ja ühise julgeoleku lepingu organisatsioonile saada korra taastamiseks sõjalist toetust vastati eitavalt; arvestades, et on esitatud palve rahvusvaheliste politsei jõudude piirkonda saatmiseks, mis on praegu OSCEs kaalumisel;
- E. arvestades, et Euroopa Liit on selgelt huvitatud sellest, et Kõrgõzstan oleks rahumeelne, demokraatlik ja jõukas riik; arvestades, et EL on võtnud endale eelkõige oma Kesk-Aasia strateegia kaudu kohustuse käituda selle piirkonna riikide partnerina; arvestades, et praegu on kiiresti vaja palju rohkem rahvusvahelist toetust ning et ELi reageering mõjutab tema kui partneri usaldatavust;
- F. arvestades, et komisjon eraldas 5 miljonit eurot erakorralise arstiabi, humanitaarabi, muude kui toidukaupade, kaitse ja psühholoogilise abi andmiseks kriisist mõjutatud isikutele; arvestades, et seda võib võrrelda ÜRO palvega eraldada hädaabiks 71 miljonit USA dollarit;
- G. arvestades, et EL on tunnistanud 2001. aastal vastuvõetud Göteborgi programmi ja sellele järgnevate dokumentide kaudu konfliktide vältimise tähtsust, ning arvestades, et praegune olukord Kõrgõzstani nõuab üleminekut teoreetilistelt ideedelt konkreetsetele tegudele;
- H. arvestades, et 27. juunil 2010. aastal küllaltki rahumeelselt läbi viidud ja kõrge osalusmääraga rahvaküsitlus näitas, et üle 90% hääletanutest pooldab uut põhiseadust, mis tasakaalustab presidendi ja parlamendi võimu, kinnitas Roza Otunbajeva ajutiseks presidendiks kuni 31. detsembrini 2011 ja saatis laiali konstitutsioonikohtu; arvestades, et parlamendivalimised on kavas läbi viia 10. oktoobril 2010;
- I. arvestades, et Kesk-Aasia riikides on palju ühiseid probleeme, nagu vaesus ja tõsine oht inimeste julgeolekule ning vajadus tugevdada demokraatiat, head valitsemist ja õigusriigi põhimõtteid; arvestades, et vaja on elavdada ja tugevdada piirkondlikku koostööd, et töötada välja ühine lähenemisviis piirkonna probleemidele ja ülesannetele; arvestades, et piirkondlikud ja rahvusvahelised ringkonnad peavad otsima piirkonna probleemide ja ülesannete lahendamiseks ühtsemat lähenemisviisi;
- J. arvestades, et EL peab alati täitma oma kohustust integreerida kolmandate riikidega sõlmitavatesse lepingutesse inimõiguste, demokraatia ja õigusriigi põhimõtted ning edendada demokraatlikke reforme sidusa poliitika abil, mis suurendab tema usaldusväarsust piirkondlikul tasemel,
1. väljendab sügavat muret Kõrgõzstani lõunaosas puhkenud traagiliste ja vägivaldsete kokkupõrgete pärast ning avaldab kaastunnet kõigi ohvrite perekondadele;
 2. mõistab hukka hiljuti Kõrgõzstani lõunaosas toimunud vägivallatsemise; peab inimeste hukkamist taunitavaks ja väljendab lootust, et Kõrgõzstani konfliktile leitakse rahumeelne lahendus, mis rajaneb demokraatlikel ja õigusriigi põhimõtetel ning inimõiguste austamisel;
 3. palub, et ajutine valitsus viiks läbi usaldusväärse, erapooletu ja sõltumatu sündmuste uurimise, tehes seda võimaluse korral koos rahvusvaheliste osalejatega, et tuua süüdlased kohtu ette;
 4. palub ajutisel valitsusel teha kõik endast olenev olukorra normaliseerimiseks ning vajalike tingimuste loomiseks pagulaste ja riigisisest ümberasustatud inimeste

vabatahtlikuks ohutuks ja väärrikaks naasmiseks kodudesse; nõuab, et kohalikud võimud võtaksid vastu tõhusad usalduse loomise meetmed ja alustaksid sisulist dialoogi kõikide Kõrgõzstani lõunaosa rahvusrühmadega, et jõuda usaldusväärse lepitusprotsessini;

5. palub sellega seoses, et komisjon kiirendaks koostöös rahvusvaheliste organisatsioonidega humanitaarabi andmist ning alustaks hävitatud kodude lühi- ja keskpika perspektiiviga ülesehitusprogramme, kaotatud varade asendamist ja rehabilitatsiooniprojekte koostöös Kõrgõzstani ametivõimude ja muude abiandjatega, et luua soodsad tingimused pagulaste ja siseriiklikult ümberasustatud isikute tagasipöördumiseks; juhib sellega seoses tähelepanu kohalike arendusprojektide tähtsusele;
6. juhib tähelepanu vajadusele ulatusliku rahvusvahelise abi järele, mis aitaks kaasa taastamisele, stabiliseerimisele ja lepitusele Kõrgõzstani lõunaosas, ning võimalusele rajada need pingutused alusele, mida pakub kavandatav abiandjate kohtumine 27. juulil 2010 Biškekis;
7. rõhutab, et humanitaarabiga peavad kaasnema pingutused, et stabiliseerida olukord ning vähendada ja vältida märkimisväärset vägivalda taaspuhkemise ohtu, mis võib olla ka ohuks rahule ja julgeolekule Usbekistanile, Kõrgõzstanile ja Tadžikistanile kuuluva Farg'ona oru teistes osades;
8. nõuab ELi humanitaarabi märkimisväärset suurendamist inimestele, keda puudutas hiljutine vägivald Kõrgõzstani lõunaosas, ning stabiliseerimisvahendi ulatuslikku kasutamist;
9. on seisukohal, et ELi tegevus Kõrgõzstani lõunaosas on vajalik ka pikaajaliselt; kordab oma üleskutset komisjonile töötada välja ettepanekud arengukoostöö rahastamisvahendi summade ümberpaigutamiseks, et EL saaks muutunud olukorrale Kõrgõzstanis paremini reageerida; jääb seisukohale, et ELi Kesk-Aasia poliitikas on väga olulisel kohal inimeste julgeolekule keskendumine;
10. palub, et asepresident ja kõrge esindaja ning liikmesriigid toetaksid OSCE politseimissiooni viivitamatut piirkonda saatmist ja aitaksid sellele aktiivselt kaasa, et hoida ära vägivalda uus puhkemine, stabiliseerida olukorda linnades, kus toimusid kokkupõrked, kaitsta ohvreid ja kõige kaitsetumaid elanikke ning soodustada pagulaste ja siseriiklikult ümberasustatud isikute tagasipöördumist;
11. võtab teadmiseks 27. mail 2010. aastal toimunud põhiseaduse rahvahääletuse küllaltki rahumeelse kulgemise; rõhutab, et põhiseadusliku korra ja õigusriigi põhimõtete juurde tagasipöördumine on riigi olukorra pikaajalise stabiliseerimise seisukohalt ülimalt tähtis; rõhutab, et järgmiste parlamendivalimistega (esialgse kava järgi peaksid need toimuma 2010. aasta oktoobris) peaks loodama põhiseaduslik alus valitsusele, millel oleks tugev legitiimsus ja samal ajal ka rahva laialdane toetus; kutsub seetõttu Kõrgõzstani ametivõime rakendama kiireid ja otsustavaid meetmeid, et kõrvaldada Euroopa Julgeoleku- ja Koostööorganisatsiooni demokraatlike institutsioonide ja inimõiguste büroo (OSCE/ODIHR) poolt tuvastatud tõsised puudused õigeaegselt enne eelseisvaid parlamendivalimisi; loodab Kõrgõzstani tulevase parlamendiga sisse seada tugevad parlamentidevahelised sidemed;
12. väljendab muret teadete üle mõnede inimõiguste kaitsjate vahistamise kohta Kõrgõzstanis ja nõuab nende viivitamatut vabastamist; palub Kõrgõzstani ametivõimudel võtta kõik vajalikud meetmed tagamaks, et inimõiguste kaitsjad saaksid jätkata takistusteta tööd inimõiguste edendamisel ja kaitsmisel;

13. rõhutab Kõrgõzstani ja tema naabrite, Venemaa, Hiina, ELi, Ameerika Ühendriikide, OSCE ja ülejäänud rahvusvahelise kogukonna ühist huvi ja vastutust destabiliseerimise ärahoidmisel ning kutsub kõiki osalejaid sünergiat leidma;
14. väljendab muret Kõrgõzstani demokratiseerimisprotsessis ilmnevate raskuste pärast, mis tulenevad nähtavasti Kõrgõzstani ajutise valitsuse nõrkusest ja riigis tegutsevate kriminaalsete võrgustike, sealhulgas Lõuna-Kõrgõzstani uimastikaubitsejate tugevusest;
15. on veendunud, et pluralistliku poliitilise süsteemi loomine, mis võimaldab erisuguste huvide esindatust ja nendevaheliste vastuolude lahendamist, on pingete vähendamiseks ja uute vägivaldpuhangute ärahoidmiseks hädavajalik, ning et Euroopa Liit ja selle liikmesriigid peavad demokratiseerimist aktiivselt toetama ning püüdma vähendada lahknevusi rahvusvaheliste osalejate seisukohtades, et parandada Kõrgõzstani reformiprotsessi eduväljavaateid;
16. teeb presidendile ülesandeks edastada käesolev resolutsioon komisjoni asepresidendile ning liidu välisasjade ja julgeolekupoliitika kõrgele esindajale, nõukogule, komisjonile, liikmesriikide parlamentidele ja valitsustele, Kõrgõzstani ajutisele valitsusele, ÜRO peasekretärile, OSCE peasekretärile ja Euroopa Nõukogu peasekretärile.